

RETTENS DOM (Første Udvidede Afdeling)
16. april 1997 *

I sag T-20/94,

Johannes Hartmann, Hamminkeln (Tyskland), ved advokaterne Bernd Meister-
ernst, Mechtild Düsing, Dietrich Manstetten og Frank Schulze, Münster, og med
valgt adresse i Luxembourg hos advokaterne Lambert Dupong og Guy
Konsbruck-Raus, 14 A, rue des Bains,

sagsøger,

mod

Rådet for Den Europæiske Union ved juridisk konsulent Arthur Brautigam, som
befuldmægtiget, og med valgt adresse i Luxembourg hos generaldirektør Bruno
Eynard, Den Europæiske Investeringsbanks Direktorat for Juridiske Anliggender,
100, boulevard Konrad Adenauer,

og

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Dierk Booß, Kommissio-
nens Juridiske Tjeneste, som befuldmægtiget, bistået af advokaterne Hans-Jürgen
Rabe og Georg M. Berrisch, Hamburg og Bruxelles, og med valgt adresse i
Luxembourg hos Carlos Gómez de la Cruz, Kommissionens Juridiske Tjeneste,
Wagner-Centret, Kirchberg,

sagsøgte,

* Processprog: tysk.

hvor der på grundlag EF-traktatens artikel 178 og artikel 215, stk. 2, og Rådets forordning (EØF) nr. 2187/93 af 22. juli 1993 om tilbud om erstatning til visse producenter af mælk og mejeriprodukter, som midlertidigt har været forhindret i at udøve deres virksomhed (EFT L 196, s. 6), er nedlagt påstand om erstatning for de tab, sagsøgeren har lidt som følge af, at han har været forhindret i at markedsføre mælk i medfør af Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter (EFT L 90, s. 13), som suppleret ved Kommissionens forordning (EØF) nr. 1371/84 af 16. maj 1984 (EFT L 132, s. 11),

har

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Første Udvidede Afdeling)

sammensat af præsidenten, A. Saggio, og dommerne C.W. Bellamy, A. Kalogeropoulos, V. Tiili og R. M. Moura-Ramos,

justitssekretær: H. Jung,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter mundtlig forhandling den 21. maj 1996,

afsagt følgende

Dom

Faktiske omstændigheder og retlig baggrund

I 1977 udstedte Rådet med henblik på at nedbringe en overskudsproduktion af mælk inden for Fællesskabet forordning (EØF) nr. 1078/77 af 17. maj 1977 om indførelse af en præmieordning for ikke-markedsføring af mælk og mejeriproduk-

ter og for omstilling af malkekvægsbesætninger (EFT L 131, s. 1). Ved forordningen blev producenterne tilbudt en præmie for at påtage sig at undlade at markedsføre mælk i en periode på fem år eller omstille besætningerne.

- 2 Sagsøgeren, der er mælkeproducent i Tyskland, indgik en sådan forpligtelse, som udløb den 16. juli 1986.

- 3 I 1984 udstedte Rådet for at råde bod på en fortsat overproduktion forordning (EØF) nr. 856/84 af 31. maj 1984 (EFT L 90, s. 10) om ændring af Rådets forordning (EØF) nr. 804/68 af 27. juni 1968 om den fælles markedsordning for mælk og mejeriprodukter (EFT 1968 I, s. 169). Ved den nye artikel 5c i forordningen blev der indført en »tillægsafgift« på de mængder mælk, som producenterne leverer, og som overstiger en »referencemængde«.

- 4 Ved Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter (EFT L 90, s. 13, herefter »forordning nr. 857/84«) blev referencemængden for hver enkelt producent fastsat på grundlag af den produktion, der var leveret i et referenceår, nemlig kalenderåret 1981, idet medlemsstaterne dog kunne vælge kalenderåret 1982 eller kalenderåret 1983. Forordningen blev suppleret ved Kommissionens forordning (EØF) nr. 1371/84 af 16. maj 1984 om gennemførelsesbestemmelserne for den tillægsafgift, der er omhandlet i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 (EFT L 132, s. 11, herefter »forordning nr. 1371/84«).

- 5 Sagsøgerens forpligtelse dækkede det valgte referenceår. Da han ikke havde produceret mælk i det pågældende år, kunne han ikke få tildelt en referencemængde og således heller ikke markedsføre mælk, der var fritaget for tillægsafgiften.

- 6 Ved domme af 28. april 1988 i sagerne Mulder (sag 120/86, Sml. s. 2321, herefter »Mulder I-dommen« eller »Mulder I-sagen«) og Von Deetzen (sag 170/86, Sml. s. 2355) fastslog Domstolen, at forordning nr. 857/84, som suppleret ved forordning nr. 1371/84, er ugyldig som følge af en tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning.
- 7 Med henblik på at opfylde disse domme udstedte Rådet forordning (EØF) nr. 764/89 af 20. marts 1989 om ændring af forordning (EØF) nr. 857/84 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter (EFT L 84, s. 2, herefter »forordning nr. 764/89«). I medfør af denne ændringsforordning fik de producenter, der havde indgået ikke-markedsførings- eller omstillingsforpligtelser, tildelt en »særlig« referencemængde (også kaldet »kvote«). Disse producenter kaldes »SLOM I-producenter«.
- 8 Tildelingen af en særlig referencemængde var undergivet flere betingelser. Visse af disse betingelser blev kendt ugyldige af Domstolen ved domme af 11. december 1990 i sagerne Spagl (sag C-189/89, Sml. I, s. 4539) og Pastätter (sag C-217/89, Sml. I, s. 4585).
- 9 På baggrund af disse domme udstedte Rådet forordning (EØF) nr. 1639/91 af 13. juni 1991 om ændring af forordning (EØF) nr. 857/84 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift for mælk og mejeriprodukter (EFT L 150, s. 35, herefter »forordning nr. 1639/91«), hvorved de berørte producenter fik tildelt en særlig referencemængde. Disse producenter kaldes »SLOM II-producenter«.
- 10 En af de producenter, som stod bag det søgsmål, der førte til, at forordning nr. 857/84 blev kendt ugyldig, havde i mellemtiden sammen med andre producenter anlagt erstatningssøgsmål mod Rådet og Kommissionen med påstand om erstatning for de tab, de havde lidt som følge af, at de ikke havde fået tildelt en referencemængde i medfør af forordningen.

- 11 Ved dom af 19. maj 1992 i de forenede sager C-104/89 og C-37/90, Mulder m.fl. mod Rådet og Kommissionen (Sml. I, s. 3061, herefter »Mulder II-dommen« eller »Mulder II-sagen«), fastslog Domstolen, at Fællesskabet er ansvarligt for de pågældende tab. Den gav parterne en frist på et år til at indgå en aftale om erstatningens størrelse. Da der ikke blev opnået enighed mellem parterne, blev sagen genoptaget, således at Domstolen i den dom, hvorved sagen vil blive afsluttet, kan fastsætte kriterierne for fastsættelsen af det lidte tab.
- 12 Det fremgår af Mulder II-dommen, at enhver producent, der har været forhindret i at markedsføre mælk, alene fordi han har påtaget sig en ikke-markedsførings- eller omstillingsforpligtelse, i princippet har krav på erstatning for de herved lidte tab.
- 13 På baggrund af det store antal berørte producenter og i betragtning af vanskelighederne ved at forhandle individuelle løsninger offentliggjorde Rådet og Kommissionen den 5. august 1992 meddelelse 92/C 198/04 (EFT C 198, s. 4, herefter »meddelelsen« eller »meddelelsen af 5. august«). Efter heri at have redegjort for, hvad Mulder II-dommen indebærer, tilkendegav institutionerne med henblik på at give dommen fuld virkning, at de ville vedtage de praktiske regler for betaling af erstatning til de pågældende producenter. Indtil vedtagelsen af de omhandlede regler forpligtede institutionerne sig til over for enhver producent, der havde krav på erstatning, at give afkald på at påberåbe sig forældelsen i henhold til EØF-statutten for Domstolen. Forpligtelsen var dog betinget af, at retten til erstatning ikke var forældet på tidspunktet for offentliggørelsen af meddelelsen eller på det tidspunkt, hvor producenten havde rettet henvendelse til en af institutionerne. Endelig forsikrede institutionerne producenterne om, at deres rettigheder ikke ville blive berørt af, at de ikke rettede henvendelse til institutionerne fra tidspunktet for offentliggørelsen af meddelelsen og frem til vedtagelsen af de praktiske regler for betaling af erstatningen.
- 14 I fortsættelse af meddelelsen af 5. august udstedte Rådet forordning (EØF) nr. 2187/93 af 22. juli 1993 om tilbud om erstatning til visse producenter af mælk og mejeriprodukter, som midlertidigt har været forhindret i at udøve deres virksomhed (EFT L 196, s. 6, herefter »forordning nr. 2187/93«). Forordningen hjemler et tilbud om en fast erstatning til de producenter, der har fået tildelt særlige referencemængder i henhold til forordning nr. 764/89 og nr. 1639/91.

- 15 I henhold til artikel 8 i forordning nr. 2187/93 tilbydes erstatningen kun for den periode, for hvilken retten til erstatning ikke er forældet. Datoen for afbrydelsen af forældelsen på fem år efter artikel 43 i Domstolens statut er datoen for kravets fremsættelse over for en af Fællesskabets institutioner eller datoen for registreringen af et søgsmål for Domstolen eller senest den 5. august 1992, dvs. datoen for offentliggørelsen af ovennævnte meddelelse [artikel 8, stk. 2, litra a)]. Erstatningsperioden begynder fem år forud for datoen for afbrydelsen af forældelsen og ophører på det tidspunkt, hvor producenten fik tildelt en særlig referencemængde i medfør af forordning nr. 764/89 og 1639/91.
- 16 Ifølge artikel 14, stk. 4, i forordning nr. 2187/93 indebærer en accept af tilbuddet et afkald på enhver form for yderligere krav mod fællesskabsinstitutionerne for det omtvistede tab.
- 17 Ved skrivelse af 30. april 1992, modtaget den 4. maj 1992, fremsatte sagsøgeren over for Rådet krav om erstatning for sine tab. Ved skrivelse af 6. maj 1992 meddelte Rådet sagsøgeren, at det afviste, at betingelserne for et erstatningsansvar for Fællesskabet over for sagsøgeren var opfyldt, men at det med henblik på at undgå et sagsanlæg gav afkald på at påberåbe sig forældelsen i en periode på tre måneder efter offentliggørelsen af Mulder II-dommen. Rådet understregede, at dette afkald udelukkende gjaldt rettigheder, som ikke var forældet på datoen for fremsættelsen af erstatningskravet.
- 18 Den 26. november 1993 modtog sagsøgeren fra den kompetente tyske myndighed et tilbud om erstatning for de lidte tab, fremsat i overensstemmelse med forordning nr. 2187/93. I medfør af forordningens artikel 8, stk. 2, litra a) og b), dækkede tilbuddet ikke perioden fra den 17. juli 1986 til den 3. maj 1987.
- 19 Sagsøgeren accepterede ikke dette tilbud i overensstemmelse med formkravene i artikel 14 i forordning nr. 2187/93.

Retsforhandlinger og parternes påstande

- 20 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 22. januar 1994 har sagsøgeren påstået institutionerne dømt til at betale en erstatning beregnet i overensstemmelse med forordning nr. 2187/93 for perioden fra den 17. juli 1986, hvor hans ikke-markedsføringsforpligtelse udløb, til den 29. marts 1989, hvor forordning nr. 764/89 trådte i kraft.
- 21 Ud over påstanden om erstatning var der i stævningen også nedlagt påstand om annullation af artikel 8, stk. 2, litra a) og b), i forordning nr. 2187/93, for så vidt som disse bestemmelser udelukker, at der betales en erstatning til sagsøgeren fra den 17. juli 1986. Ved skrivelse indgået til Justitskontoret den 21. februar 1994 har sagsøgeren imidlertid frafaldet sin annullationspåstand.
- 22 Sagsøgeren har desuden den 22. januar 1994 indgivet en begæring om foreløbige forholdsregler med henblik på at opnå udsættelse af gennemførelsen af artikel 14 i forordning nr. 2187/93. Ved kendelse af 25. januar 1994 (sag T-20/94 R, ikke trykt i Samling af Afgørelser, herefter »kendelsen af 25. januar«) bestemte Rettens præsident, at den udsættelse af den i forordningens artikel 14, stk. 3, fastsatte frist, som der blev truffet bestemmelse om ved kendelse af 12. januar 1994 om foreløbige forholdsregler i sagen Abbott Trust m.fl. mod Rådet og Kommissionen (sag T-554/93 R, Sml. II, s. 1), skulle gælde i forhold til sagsøgeren. Rettens præsident fastslog, at fristen for sagsøgerens vedkommende først udløb to uger efter datoen for afsigelsen af den kendelse, hvorved en anden sag om foreløbige forholdsregler ville blive afsluttet, hvilket skete den 1. februar 1994 (Rettens præsidents kendelse i sagerne T-278/93 R, T-555/93 R, T-280/93 R og T-541/93 R, Jones m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. II, s. 11).
- 23 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Første Udvidede Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisoptagelse. Parterne har afgivet mundtlige indlæg i retsmødet den 21. maj 1996.

24 Sagsøgeren har i stævningen nedlagt følgende påstande:

— De sagsøgte tilpligtes in solidum, i overensstemmelse med forordning nr. 2187/93, at betale sagsøgeren en erstatning på 31 976,899 ECU, forrentet med 8% p.a. fra den 19. maj 1992.

— Artikel 8, stk. 2, i forordning nr. 2187/93 annulleres, for så vidt som bestemmelsen begrænser den periode, for hvilken sagsøgeren kan opnå erstatning.

— De sagsøgte tilpligtes in solidum at betale sagens omkostninger.

25 Sagsøgeren har i replikken, efter at have frafaldet annullationspåstanden, fastholdt erstatningspåstanden uden at henvise til forordning nr. 2187/93.

26 Den ene sagsøgte, Rådet, har nedlagt følgende påstande:

— Sagen afvises; subsidiært: frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

27 Den anden sagsøgte, Kommissionen, har nedlagt følgende påstande:

— Sagen afvises; subsidiært: frifindelse.

- Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger, herunder omkostningerne i forbindelse med sagen om foreløbige forholdsregler, subsidiært omkostningerne i forbindelse med annullationspåstanden, som er frafaldet.

Formaliteten

Parternes argumentation

- 28 Rådet og Kommissionen har gjort gældende, at sagen bør afvises på grund af en tilsidesættelse af procesreglementets artikel 44.
- 29 Ifølge Rådet indeholder stævningen ingen konkrete argumenter vedrørende det påståede tab. Sagsøgeren har med henblik på at godtgøre sine tab blot henvist til det tilbud om erstatning, han har modtaget i medfør af forordning nr. 2187/93. Der mangler ligeledes visse oplysninger om sagsøgerens andre erhvervmæssige aktiviteter i den periode, hvor han var forhindret i at producere mælk. Det i replikken fremførte, herunder den fremlagte sagkyndige rapport, er ikke udelukkende baseret på oplysninger vedrørende sagsøgeren, men også på statistiske oplysninger vedrørende samtlige mælkeproducenter. Rådet bestrider i øvrigt rigtigheden af den fremlagte sagkyndige rapport. Da der således ikke er fremført nogen afgørende beviser, bør sagen afvises.
- 30 Kommissionen har anført, at sagsøgerens angivelser i stævningen ikke er tilstrækkeligt præcise til at opfylde kravene i procesreglementets artikel 44. Sagsøgeren skal i henhold til Mulder II-dommen (præmis 26-34) føre bevis for den påståede tabte fortjeneste, der som udgangspunkt svarer til forskellen mellem den indtægt, som han ville have haft, hvis han havde fortsat mælkeproduktionen, og den indtægt fra andre aktiviteter, han i stedet måtte have haft. Stævningen indeholder imidlertid ikke sådanne oplysninger. I øvrigt ville sagen også skulle afvises, selv om der i stævningen var blevet henvist til EF-traktatens artikel 178 og artikel 215, stk. 2,

som i det foreliggende tilfælde udgør det eneste mulige grundlag for en erstatning. Det fremgår nemlig af Domstolens praksis (dom af 28.3.1979, sag 90/78, Granaria mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 1081, præmis 5), at en stævning i et erstatningsøgsmål på grundlag af traktatens artikel 178 og 215, som ikke nærmere angiver de lidte tab, ikke opfylder kravene i procesreglementet og derfor må afvises.

- 31 Efter at sagsøgeren i replikken har påberåbt sig traktatens artikel 215, stk. 2, som grundlag for sit krav, har Kommissionen anført, at forordning nr. 2187/93 og traktatens artikel 215 er forskellige såvel med hensyn til betingelserne for deres anvendelse som med hensyn til deres virkninger. Pligten til at bevise det lidte tab er forskellig i de to tilfælde, og den standardiserede beregning, der er hjemlet i forordningen, kan ikke i en situation, hvor forordningen ikke finder anvendelse, træde i stedet for den mere fuldstændige redegørelse, der kræves i henhold til traktatens artikel 215. I øvrigt er der indtrådt præklusion i medfør af procesreglementets artikel 48, stk. 2, første afsnit, med hensyn til de argumenter, sagsøgeren har fremført i replikken, idet de udgør nye anbringender.
- 32 Kommissionen afviser sagsøgerens argumenter vedrørende fortolkningen af procesreglementets artikel 44, stk. 1, litra c), og artikel 44, stk. 6. Artikel 44, stk. 6, giver kun hjemmel til en berigtigelse af stævningen ved en manglende opfyldelse af kravene i stk. 3, 4 og 5, men ikke ved en manglende opfyldelse af kravene i stk. 1. Det fremgår af retspraksis (Domstolens dom af 14.12.1966, sag 3/66, Alfieri mod Parlamentet, Sml. 1965-1968, s. 317, org. ref.: Rec. s. 633, på s. 649), at en stævning i et erstatningsøgsmål, som ikke angiver, hvorledes det påståede tab er beregnet, må afvises.
- 33 Sagsøgeren gør gældende, at afvisningspåstanden er baseret på en forkert fortolkning af procesreglementets artikel 44. En tilsidesættelse af artiklens stk. 1 har ikke de konsekvenser, der er angivet i stk. 6. Reglen om afvisning i stk. 6 kan således ikke udvides til at omfatte de tilfælde, hvor stk. 1 er tilsidesat.

- 34 Under alle omstændigheder kan søgsmålets genstand og søgsmålsgrundene ifølge sagsøgeren fastlægges på grundlag af stævningen. Desuden fremgår det af Domstolens praksis (dom af 9.12.1965, forenede sager 29/63, 31/63, 36/63, 39/63-47/63, 50/63 og 51/63, Laminoids, hauts fourneaux, forges, fonderies et usines de la Providence m.fl. mod Den Høje Myndighed, Sml. 1965-1968, s. 135, org. ref.: Rec. s. 1123, og dommen i sagen Granaria mod Rådet og Kommissionen), at det i forbindelse med et annullationssøgsmål ikke er nødvendigt at sætte tal på den krævede erstatning i stævningen, såfremt denne i første omgang er koncentreret om grundlaget for erstatningsansvaret.

Rettens bemærkninger

- 35 Der skal indledningsvis tages stilling til hjemmelen for stævningen, som sigter mod at få fastslået Fællesskabets erstatningsansvar over for sagsøgeren. I modsætning til, hvad Kommissionen har gjort gældende, finder Retten, at sagsøgeren ved at anlægge et søgsmål med henblik på at opnå en erstatning for den skade, han som mælkeproducent har lidt som følge af, at han ikke fik tildelt en kvote i medfør af forordning nr. 857/84, har handlet på grundlag af det erstatningsansvar for Fællesskabet, som blev fastslået ved Mulder II-dommen, og hvortil der henvises i den anden betragtning til forordning nr. 2187/93. Sagen er således anlagt inden for rammerne af traktatens artikel 178 og 215, og sagsøgeren har uddybet sit krav i replikken ved at påberåbe sig disse bestemmelser i traktaten for det tilfælde, at det måtte blive lagt til grund, at han ikke har ret til den faste erstatning i henhold til forordning nr. 2187/93. I øvrigt har institutionerne allerede i svarskriftet beskæftiget sig med de pågældende bestemmelser. Under disse omstændigheder var påstandene om, at der består et erstatningskrav på grundlag af traktatens artikel 178 og 215, allerede implicit indeholdt i stævningen.
- 36 Dernæst bemærkes, at stævningen ifølge procesreglementets artikel 44, stk. 1, litra c), skal indeholde oplysning om søgsmålets genstand og en kort fremstilling af søgsmålsgrundene.
- 37 Spørgsmålet om, hvorvidt stævningen i denne sag opfyldte kravene i den nævnte bestemmelse, må bedømmes under hensyntagen til de særlige omstændigheder i sagen om mælkekvoterne.

- 38 Sagsøgeren modtog den 26. november 1993 fra den kompetente tyske myndighed på Rådets og Kommissionens vegne og for disses regning et tilbud om erstatning på grundlag af forordning nr. 2187/93, som sigter mod at yde erstatning til de producenter, som ulovligt ikke havde fået tildelt en referencemængde i medfør af forordning nr. 857/94 (jf. ovenfor, præmis 14). Uden herved på dette stadium at tage stilling til spørgsmålet om anvendelsen af forordning nr. 2187/93, idet dette spørgsmål henhører under realiteten, må det fastslås, at institutionerne har anerkendt, at sagsøgeren opfylder de i forordningen opstillede betingelser, for så vidt som han har lidt et tab som følge af, at han ulovligt har været forhindret af Fællesskabet i at levere mælk.
- 39 Den i stævningen indeholdte påstand om, at der foreligger et tab, som skyldes en retsakt fra institutionerne, er herved tilstrækkelig til at opfylde kravene i procesreglementet, da den ligger i forlængelse af det nævnte tilbud om erstatning. Desuden har den kortfattede stævning ikke forhindret Rådet og Kommissionen i at forsvare deres interesser på effektiv måde.
- 40 I øvrigt angiver stævningen, i modsætning til, hvad Kommissionen har anført, et tab opgjort i tal. Det af Kommissionen rejste spørgsmål om, hvorvidt tabet er beregnet i overensstemmelse med udtalelserne i Mulder II-dommen vedrørende eventuelle andre indtægter, henhører under realiteten og kan således ikke drøftes i forbindelse med behandlingen af spørgsmålet, om sagen kan antages til realitetsbehandling.
- 41 Angivelsen af de påberåbte retlige anbringender i stævningen kan være meget kortfattet, forudsat at sagsøgeren — som sket i det foreliggende tilfælde, bl.a. ved hjælp af en sagkyndig rapport (jf. nedenfor, præmis 141) — fremkommer med alle fornødne oplysninger under sagen (Domstolens dom af 14.5.1975, sag 74/74, CNTA mod Kommissionen, Sml. s. 533, præmis 4).

- 42 Da påstanden om et erstatningskrav implicit var indeholdt i stævningen (jf. ovenfor, præmis 35), findes det under disse omstændigheder ikke at udgøre nye anbringender i procesreglementets artikel 48, stk. 2's forstand, at der i replikken udtrykkeligt henvises til traktatens artikel 215, stk. 2, og at der på samme stadium fremføres beviser for det lidte tab. Kommissionens argument kan derfor ikke tiltrædes.
- 43 Det følger af ovenstående, at indholdet af stævningen er tilstrækkeligt til at opfylde kravene i procesreglementet.
- 44 Sagen bør derfor antages til realitetsbehandling.

Fællesskabets erstatningsansvar

- 45 Sagsøgeren gør til støtte for sine påstande for det første gældende, at forordning nr. 2187/93 finder anvendelse, og for det andet, at der består et erstatningskrav på grundlag af traktatens artikel 215.

Anvendelse af forordning nr. 2187/93

Parternes argumentation

- 46 Sagsøgeren støtter sit krav på forordning nr. 2187/93, som efter hans opfattelse finder anvendelse på hans situation.

- 47 Han har anført, at fristen for accept af det tilbud, han modtog, endnu ikke var udløbet den 22. januar 1994, da stævningen blev indleveret. Ved kendelsen af 25. januar blev fristen derpå udsat indtil afsigelsen af en senere kendelse, uden at det blev fastsat, hvornår fristens udløb. Der blev således ved kendelsen kun fastsat en minimumsfrist.
- 48 Sagsøgeren har endvidere gjort gældende, at han har accepteret tilbuddet i stævningen. Han erklærede sig nemlig indforstået med vilkårene i Rådets tilbud, undtagen for så vidt angår den periode, for hvilken der skal betales erstatning.
- 49 Sagsøgeren finder, at de sagsøgte argument om, at han ikke har accepteret tilbuddet i overensstemmelse med de ved forordningen fastsatte formkrav, er i strid med princippet om beskyttelse af den berettigede forventning. Den af ham iværksatte sag om foreløbige forholdsregler (sag T-20/94 R) er efter hans opfattelse nært forbundet med sagerne T-278/93 R, T-554/93 R og T-555/93 R. I kendelsen af 25. januar henviste Rettens præsident i det hele til begrundelsen i den ovennævnte kendelse i sagen Abbott Trust m.fl. mod Rådet og Kommissionen (sag T-554/93 R), hvori Rådet og Kommissionen anerkendte, at de producenter, der opfylder betingelserne for at opnå den faste erstatning i henhold til forordning nr. 2187/93, utvivlsomt har krav på erstatning for deres tab. Ved at gøre gældende, at den omhandlede forordning ikke finder anvendelse på sagsøgeren, fordi han ikke har accepteret tilbuddet, modsiger de sagsøgte deres eget tidligere standpunkt. Hvis sagsøgeren ikke havde haft tillid til disse erklæringer, som han forstod som en anerkendelse af, at producenterne har krav på det beløb, der er anført i det modtagne tilbud om erstatning, ville han have accepteret dette i overensstemmelse med de fastsatte formkrav.
- 50 Rådet har først anført, at kendelsen af 25. januar 1994 i sagen om foreløbige forholdsregler ikke kan påberåbes til støtte for, at acceptfristen for tilbuddet om erstatning ikke var udløbet. Det fremgår tværtimod af kendelsen, at fristen udløb den 15. februar 1994.

- 51 Der kan ifølge Rådet ikke støttes ret på de erklæringer, det afgav i forbindelse med sagerne om foreløbige forholdsregler (sagerne T-278/93 R, T-280/93 R, T-555/93 R, og T-541/93 R), som sagsøgeren har påberåbt sig. De citater, sagsøgeren har foretaget, er taget ud af deres sammenhæng. Det fremgår af nogle erklæringer fra Rådet og Kommissionen i en anden sag, at en producent, der opfylder betingelserne i forordning nr. 2187/93, har krav på en erstatning, men at der ud over den faste erstatning, der er hjemlet i forordningen, og navnlig i tilfælde af, at Retten annullerer forordningen, kun kan betales erstatning for de tab, producenten faktisk fører bevis for.
- 52 Kommissionen har anført, at sagsøgeren ikke kan basere sit krav på forordning nr. 2187/93. Forordningen finder ikke anvendelse i det foreliggende tilfælde, da sagsøgeren ikke rettidigt har accepteret det tilbud, han modtog. Acceptfristen for tilbuddet udløb den 15. februar 1994 i medfør af Rettens præsidents kendelse af 25. januar 1994 i sagen om foreløbige forholdsregler. Sagsøgerens fortolkning, som ville indebære, at tilbuddet kunne accepteres mere end et år efter kendelsen, er udelukket på grund af retssikkerhedsprincippet.
- 53 Under alle omstændigheder har sagsøgeren ikke accepteret tilbuddet ved at anlægge nærværende sag. Det fremgår af stævningen, at han ikke er indforstået med de væsentligste elementer i tilbuddet. I alle tilfælde er formkravene i artikel 14 i forordning nr. 2187/93 ikke opfyldt.
- 54 Kommissionen finder, at sagsøgerens påberåbelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning udgør et nyt anbringende i forhold til stævningen, og at dette anbringende i overensstemmelse med procesreglementets artikel 48, stk. 2, ikke kan tages i betragtning.
- 55 Den har endvidere anført, at anbringendet, selv hvis det kunne undersøges, ville skulle forkastes.

56 Anbringendet er for det første baseret på nogle ukorrekte citater, idet der i kendelsen i sag T-20/94 R kun er tale om en analogi mellem denne sag og sag T-554/93 R og ikke sag T-555/93 R.

57 Endvidere har sagsøgeren ifølge Kommissionen ikke godtgjort, at han havde fået kendskab til Rådets standpunkt inden udløbet af acceptfristen. Han ville kun under denne forudsætning have kunnet støtte ret på dette standpunkt.

58 Endelig kan den påståede tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning ikke medføre, at de sagsøgte er forpligtet til at behandle sagsøgeren, som om han havde accepteret tilbuddet om erstatning.

Rettens bemærkninger

59 Forordning nr. 2187/93 indeholder nogle præcise bestemmelser om accept af tilbuddet om erstatning. Ifølge forordningens artikel 14 sker accepten ved, at den kvittering, der ledsagede tilbuddet, sendes tilbage til den kompetente nationale myndighed inden for en frist på to måneder fra modtagelsen af tilbuddet.

60 I det foreliggende tilfælde modtog sagsøgeren tilbuddet om erstatning den 26. november 1993, hvorfor acceptfristen udløb den 26. januar 1994.

61 Inden denne frists udløb indgav sagsøgeren en begæring om foreløbige forholdsregler (sag T-20/94 R) med henblik på at opnå en udsættelse af gennemførelsen af artikel 14 i forordning nr. 2187/93. Ved ovennævnte kendelse af 25. januar 1994 tog Rettens præsident begæringen til følge. Gennemførelsen af bestemmelsen blev i

forhold til sagsøgeren udsat indtil udgangen af en periode på to uger fra afsigelsen af den kendelse, hvorved sagen om foreløbige forholdsregler i sagen Jones m.fl. mod Rådet og Kommissionen (sag T-555/93 R) ville blive afsluttet. Der var i denne sag ligeledes fremsat begæring om udsættelse af gennemførelsen af den pågældende bestemmelse.

- 62 Kendelsen i sidstnævnte sag om foreløbige forholdsregler blev afsagt den 1. februar 1994. Acceptfristen for det tilbud, der var sendt til sagsøgeren, udløb den 15. februar 1994.
- 63 Sagsøgeren accepterede imidlertid ikke inden sidstnævnte dato tilbuddet i overensstemmelse med betingelserne i artikel 14 i forordning nr. 2187/93.
- 64 Sagsøgeren kan herved ikke hævde, at han accepterede tilbuddet i sin stævning, som blev indleveret den 22. januar 1994.
- 65 For det første fastsætter forordning nr. 2187/93 nogle nærmere regler om og særlige betingelser for accept af tilbuddet. Man kan således ikke anerkende en accept i en form, der ikke har hjemmel i forordningen.
- 66 For det andet erklærer sagsøgeren sig i stævningen indforstået med det fremsatte tilbud, undtagen for så vidt angår anvendelsen af forældelsen i henhold til forordningens artikel 8, stk. 2. Det følger imidlertid af ordlyden af forordning nr. 2187/93 og af tilbuddets forligsmæssige karakter (jf. navnlig artikel 14), at en accept af tilbuddet kun kan være ubetinget.

67 Sagsøgeren kan heller ikke gøre gældende, at det er i strid med princippet om beskyttelse af den berettigede forventning, at de sagsøgte sætter spørgsmålstegn ved hans accept af tilbuddet. Idet det findes uforholdsmæssigt at undersøge, i hvilket omfang sagsøgeren kan påberåbe sig en erklæring, der er afgivet i forbindelse med en sag, som han ikke var part i, skal det blot bemærkes, at en sådan erklæring fra de sagsøgtes side hverken har den betydning eller de virkninger, sagsøgeren hævder. Ved at anføre, at de producenter, der opfylder betingelserne for erstatningen i henhold til forordning nr. 2187/93, har krav på en erstatning, selv om de afslår tilbuddet, har institutionerne blot bekræftet de rettigheder, der for producenterne følger af Mulder II-dommen, og fastslået muligheden for at gøre disse rettigheder gældende uden for rammerne af forordningen.

68 Det følger af ovenstående, at sagsøgeren ikke har accepteret det tilbud, han modtog i medfør af forordning nr. 2187/93. Han kan derfor ikke støtte ret på denne forordning.

Spørgsmålet, om der foreligger et erstatningskrav på grundlag af traktatens artikel 215

69 Sagsøgeren påberåber sig det tab, han har lidt i hele den periode, hvor han var forhindret i at markedsføre mælk i medfør af forordning nr. 857/84.

70 De sagsøgte bestrider rigtigheden af det påberåbte tab.

71 For så vidt angår det rejste erstatningskrav bemærkes, at det fremgår af Mulder II-dommen, at Fællesskabet er erstatningsansvarligt over for hver enkelt producent, der har lidt et erstatteligt tab som følge af, at han har været forhindret i at levere mælk i medfør af forordning nr. 857/84, hvilket institutionerne har anerkendt i deres meddelelse af 5. august (punkt 1 og 3).

- 72 På baggrund af de fremlagte dokumenter, der ikke er blevet bestridt af de sagsøgte, må det fastslås, at sagsøgeren befinder sig i den situation, der er omhandlet i meddelelsen. Eftersom han havde indgået en ikke-markedsføringsforpligtelse i henhold til forordning nr. 1078/77, var han forhindret i at genoptage markedsføringen af mælk efter udløbet af forpligtelsen som følge af anvendelsen af forordning nr. 857/84.
- 73 I øvrigt har den kompetente tyske myndighed den 23. november 1993 på Rådets og Kommissionens vegne og for disses regning givet sagsøgeren et tilbud om erstatning af det lidte tab i medfør af forordning nr. 2187/93.
- 74 Under disse omstændigheder har sagsøgeren krav på, at de sagsøgte erstatter hans tab.
- 75 Fastsættelsen af erstatningsbeløbet forudsætter imidlertid, at erstatningskravets omfang fastlægges, dvs. den periode, for hvilken der skal betales erstatning. Det skal således undersøges, om og i hvilket omfang sagsøgerens krav er forældet.

Forældelse

Parternes argumentation

- 76 For så vidt angår perioden fra den 17. juli 1986 (den dato, fra hvilken markedsføringen af mælk ikke kunne genoptages efter udløbet af ikke-markedsføringsforpligtelsen) til den 3. maj 1987 (dagen før begyndelsen af perioden på fem år forud for modtagelsen af den skrivelse, hvorved der blev krævet en

erstatning af institutionerne) har sagsøgeren gjort gældende, at forældelsesfristen i artikel 43 i Domstolens statut først begyndte at løbe den 28. april 1988 (datoen for Mulder I-dommen), og at hans krav derfor ikke er forældet. For så vidt angår perioden fra den 4. maj 1987 til den 29. marts 1989 (datoen for ikrafttrædelsen af forordning nr. 764/89, hvorved hindringen for en genoptagelse af markedsføringen af mælk blev fjernet) har sagsøgeren anført, at hans krav heller ikke er forældet, selv om datoen for Mulder I-dommen ikke måtte blive betragtet som begyndelsestidspunkt for forældelsen. Institutionerne er derimod af den opfattelse, at forældelsesfristen ikke kan være begyndt at løbe senere end den 17. juli 1986.

— Perioden fra den 17. juli 1986 til den 3. maj 1987

- 77 For så vidt angår perioden fra den 17. juli 1986 til den 3. maj 1987 har sagsøgeren anført, at der ikke er indtrådt forældelse, da forældelsesfristen først begyndte at løbe fra datoen for afsigelsen af Mulder I-dommen. Den omstændighed, at den af Domstolen fastslåede ugyldighed af forordning nr. 857/84 har virkning fra datoen for forordningens ikrafttræden, dvs. fra den 2. april 1984, har ingen betydning for spørgsmålet om forældelse. Efter Domstolens praksis (Domstolens domme af 27.1.1982, henholdsvis forenede sager 256/80, 257/80, 265/80, 267/80 og 5/81, Birra Wührer m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 85, og sag 51/81, De Franceschi mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 117, herefter »dommene Birra Wührer og De Franceschi«) kan forældelsesfristen i statuttens artikel 43 ikke begynde at løbe, før alle de betingelser, som er en forudsætning for erstatningspligten, er opfyldt. Det fremgår ligeledes af retspraksis (Domstolens dom af 7.11.1985, sag 145/83, Adams mod Kommissionen, Sml. s. 3539, præmis 50, herefter »Adams-sagen« eller »Adams-dommen«), at såfremt skadelidte først på et senere tidspunkt har fået kendskab til det forhold, der er årsag til skaden, kan forældelsesfristen først begynde at løbe fra dette tidspunkt.

- 78 Idet der ifølge sagsøgeren må gælde en stærk formodning for, at forordninger er lovlige, har sagsøgeren været i en mindre gunstig situation end Adams, over for hvem der var truffet en individuel beslutning. Lovlighedsformodningen forstærkes af de betingelser, der i Domstolens praksis er opstillet for en prøvelse af forordningers forenelighed med traktaten. I øvrigt er betingelserne for, at en borger kan anlægge søgsmål i medfør af traktatens artikel 173, ikke opfyldt i det foreliggende

tilfælde. Desuden ville et sådant søgsmål, også selv om det måtte anses for at kunne antages til realitetsbehandling, ikke have opsættende virkning. Retsakten forbliver i kraft, indtil den annulleres, hvorfor forældelsesfristen fortsætter med at løbe til skade for alle dem, der har fæstet lid til, at forordningen var i overensstemmelse med retsordenen.

- 79 Ifølge sagsøgeren kan Fællesskabet kun ifalde ansvar, hvis den retsakt, der er årsag til skaden, er ulovlig, og hvis denne ulovlighed udgør en tilstrækkelig kvalificeret krænkelse af en højere retsregel til beskyttelse af private (Domstolens dom af 2.12.1971, sag 5/71, Zuckerfabrik Schöppenstedt mod Rådet, Sml. 1971, s. 275, org. ref.: Rec. s. 975). Det forhold, at en generel retsakt, såsom en forordning, er ulovlig, medfører således ikke automatisk, at Fællesskabet ifalder ansvar. Det kan derfor ikke antages, at det påhvilede sagsøgeren at rejse spørgsmålet om lovligheden af forordning nr. 857/84, idet der i retsordenen i de fleste medlemsstater ikke kan ifaldes ansvar som følge af lovgivning. En sådan antagelse ville i øvrigt føre til en systematisk undersøgelse af enhver fællesskabsforordning, hvis lovlighed der måtte være tvivl om.
- 80 Sagsøgeren har konkluderet, at der som følge af forordningers særlige karakter først kan siges at opstå kendskab til den retsakt, der er årsag til skaden som omhandlet i Domstolens praksis, når det står fast, at retsakten er ulovlig. Forældelsesfristen for et erstatningssøgsmål kan derfor ikke begynde at løbe, før Domstolen har fastslået, at retsakten er ulovlig.
- 81 Sagsøgeren har endvidere anført, at SLOM-producenternes retsstilling var særlig tvivlsom og uklar. Det kunne således ikke med rimelighed forventes af sagsøgeren, at han anlagde erstatningssøgsmål, inden retstilstanden var afklaret. Sagsøgeren har herved henvist til praksis ved de øverste tyske domstole, hvorefter skadelidte, såfremt der foreligger en særlig indviklet og tvivlsom retstilstand, ikke har fået kendskab til det forhold, der er årsag til skaden, og kan afvente en afklaring af retstilstanden. Forældelsesfristen begynder således ikke at løbe, når der som følge af en sådan retstilstand er betydelig retlig tvivl, der gør det umuligt at få kendskab til skaden eller til den erstatningspligtige institution. Da Fællesskabets retsinstanser endnu ikke har taget stilling til et sådant spørgsmål, kan den løsning, som er valgt

i tysk ret, anvendes i det foreliggende tilfælde, idet betingelserne er opfyldt. Rådets argument om, at sagsøgeren ville undgå de udgifter og risici, der er forbundet med en retssag, er derfor uden ethvert grundlag. Den indirekte følge af et sådant argument ville være en overbelastning af de nationale domstole og Fællesskabets retsinstanser. Procesøkonomiske hensyn taler således også for sagsøgerens opfattelse.

- 82 Sagsøgeren har bestridt det af Kommissionen anførte om, at han skulle have anlagt sag umiddelbart efter Mulder I-dommen for at undgå ethvert spørgsmål om forældelse. Spørgsmålet om forældelse kan efter hans opfattelse ikke afgøres ud fra et konkret tilfælde. Det skal tværtimod fastslås generelt, fra hvilken dato forældelsesfristen begynder at løbe. Sagsøgeren gør gældende, at Kommissionens opfattelse indebærer, at såfremt en dom, hvorved det fastslås, at en forordning er ulovlig, afsiges mere end fem år efter den dato, hvor alle de øvrige betingelser for Fællesskabets ansvar var opfyldt, vil kravene for alle dem, der ikke har anlagt sag, være forældet. I en sådan situation ville erstatningskravene for de skadelidte, der ikke har anlagt sag, således være afhængige af den tilfældige varighed af en sags behandling. Den hermed forbundne risiko er særlig stor, såfremt spørgsmålet om en retsakts ugyldighed skal afgøres i forbindelse med en præjudiciel sag. Hvis en sag strækker sig over mere end fem år, vil fristen i artikel 43 i Domstolens statut, således som den fortolkes af Kommissionen, være for kort til, at de skadelidte kan forsvare deres rettigheder.

- 83 Sagsøgeren finder, at et søgsmål for de nationale domstole var den mest nærliggende løsning for en producent i hans situation, da producenterne antog, at de nationale myndigheder fejlagtigt havde undladt at tildele dem en referencemængde. I øvrigt havde Rådet og Kommissionen i Mulder I-sagen givet udtryk for, at Forbundsrepublikken Tyskland inden for rammerne af forordning nr. 857/84 kunne hjælpe producenterne. Ikke desto mindre kunne erstatningskravet først gøres gældende over for Fællesskabet, efter at Domstolen havde fastslået, at forordningen var ugyldig.

- 84 Sagsøgeren har endelig anført, at en fastslåelse af retsaktens ulovlighed er en af de betingelser, som er en forudsætning for erstatningspligten, og at disse betingelser efter Domstolens praksis skal være opfyldt, for at forældelsesfristen kan begynde at løbe. Han understreger, at selv hvis fastslåelsen af forordningens ugyldighed var tilstrækkelig til at få fristen til at løbe, ville udfaldet af et straks anlagt erstatnings-søgsmål fortsat være meget usikkert, da Fællesskabets erstatningsansvar først endeligt blev anerkendt over for SLOM I-producenterne i 1992.
- 85 Sagsøgeren konkluderer, at de i dommene Birra Wührer og De Franceschi opstillede betingelser for forældelsesfristens begyndelse først var opfyldt den 28. april 1988, som er datoen for Mulder I-dommen.
- 86 Rådet har anerkendt, at sagsøgeren afbrød forældelsen ved den skrivelse, der indgik den 4. maj 1992. I sit svar af 6. maj 1992 gav Rådet afkald på at påberåbe sig forældelsen indtil afsigelsen af Mulder II-dommen. Den periode, for hvilken kravet er forældet, er dermed perioden fra den 17. juli 1986, hvor ikke-markedsføringsforpligtelsen udløb, til den 4. maj 1987, dvs. den dag, der ligger mere end fem år før afbrydelsen af forældelsen. Rådet har desuden anført, at eftersom sagsøgeren fra den 28. april 1988 vidste, at forordning nr. 857/84 var ugyldig, kunne han fra denne dato have anlagt et søgsmål ligesom sagsøgerne i Mulder II-sagen. Det er under alle omstændigheder fast retspraksis, at en dom, der — som dommen i Mulder I-sagen i forbindelse med en præjudiciel forelæggelse — fastslår, at en forordning er ugyldig, har tilbagevirkende kraft fra datoen for den pågældende retsakts ikrafttræden.
- 87 Den retspraksis, der fremgår af dommene Birra Wührer og De Franceschi, er meget klar. Det er ikke en forudsætning for forældelsesfristens begyndelse, at der er kendskab til, at den retsakt, der er årsag til skaden, er ugyldig. I øvrigt blev forældelsen i de nævnte sager over for en del af sagsøgerne netop gjort gældende, fordi de med fuldt kendskab til omstændighederne, inden de anlagde sag, havde afventet, at andre sagsøgere opnåede en erstatning. Sagsøgerens fortolkning strider mod de retssikkerhedshensyn, der er formålet med fastsættelsen af forældelsesfrister, og som indebærer, at et tab, der er forårsaget af en generel retsakt, kun kan

erstattes for en begrænset periode. I henhold til retspraksis skal et erstatningsansvar på grundlag af en sådan retsakt fortolkes restriktivt (Domstolens dom af 25.5.1978, forenede sager 83/76, 94/76, 4/77, 15/77 og 40/77, FINL m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 1209).

88 Rådet har konkluderet, at en restriktiv fortolkning ikke er urimelig. Sagsøgerens tilfælde, hvor forældelsen blev afbrudt ved den skrivelse, der indgik den 4. maj 1992, viser, at det var muligt for producenterne i det væsentlige at beskytte deres rettigheder rettidigt.

89 Rådet har afvist sagsøgerens argumenter støttet på tysk retspraksis og anført, at en løsning i national ret ikke kan være afgørende for fortolkningen af bestemmelserne om Fællesskabets erstatningsansvar.

90 Hvad angår Adams-dommen, som sagsøgeren påberåber sig, har Rådet anerkendt, at Domstolen i denne sag fastslog, at en person, der ikke kender årsagen til et tab, er beskyttet mod forældelsen. Domstolen udtalte derimod ikke, at den pågældende skal have fået kendskab til ulovligheden af den retsakt, der er årsag til skaden, for at forældelsen begynder at løbe. I det foreliggende tilfælde havde sagsøgeren fra tidspunktet for udløbet af ikke-markedsføringsperioden kendskab til årsagen til tabet, nemlig anvendelsen af forordning nr. 857/84. Fra dette øjeblik kunne producenterne kontakte institutionerne og afbryde forældelsen i overensstemmelse med artikel 43 i Domstolens statut. I så fald ville institutionerne have givet afkald på at påberåbe sig forældelsen indtil afsigelsen af Mulder II-dommen.

91 Rådet har konkluderet, at de sagsøgte bør frifindes.

- 92 Kommissionen er også af den opfattelse, at sagsøgerens krav på grundlag af traktatens artikel 215 er forældet, i det omfang de er opstået i perioden fra den 17. juli 1986 til den 3. maj 1987. Den har fremført tre argumenter, nemlig at forældelsesfristen i artikel 43 i Domstolens statut begyndte at løbe senest den 17. juli 1986, at sagsøgeren hævder at have afbrudt forældelsen den 4. maj 1992, og at det ikke er i strid med princippet om redelighed at gøre forældelsen gældende.
- 93 Kommissionen har med hensyn til anvendelsen af artikel 43 i Domstolens statut anført, at forældelsesfristen efter Domstolens praksis (præmis 10 i dommene Birra Wührer og De Franceschi) begynder at løbe fra det øjeblik, hvor alle de betingelser, som er en forudsætning for erstatningspligten, er opfyldt, navnlig når det tab, der skal erstattes, er kendt. I det foreliggende tilfælde begyndte forældelsesfristen således at løbe ved udløbet af sagsøgerens ikke-markedsføringsperiode, dvs. den 17. juli 1986.
- 94 I modsætning til, hvad sagsøgeren gør gældende, følger det ikke af Adamsdommen, at fristen først begyndte at løbe fra det tidspunkt, hvor Domstolen fastslog, at forordning nr. 857/84 er ugyldig. I henhold til den pågældende dom (præmis 50) kræves det, for at fristen begynder at løbe, udelukkende, at der er kendskab til årsagen til skaden, men ikke til, at retsakten er ulovlig. I det foreliggende tilfælde er årsagen til skaden forordning nr. 857/84, og sagsøgeren fik senest kendskab hertil på det tidspunkt, hvor han blev forhindret i at levere mælk, dvs. den 17. juli 1986.
- 95 Da retten til en erstatning i henhold til traktatens artikel 215 ikke forudsætter, at Domstolen forinden har fastslået, at den retsakt, der er årsag til skaden, er ulovlig, var en sådan fastslåelse med hensyn til forordning nr. 857/84 uden betydning for forældelsesfristens begyndelsestidspunkt. Hvis forældelsesfristen i forbindelse med tab forårsaget af en generel retsakt først begyndte at løbe den dag, hvor det fastslås, at retsakten er ulovlig, ville forældelsen, når henses til sagsbehandlingstiden, miste sin effektive virkning, nemlig at skabe retlig klarhed over en situation så hurtigt som muligt. Desuden strider en sådan antagelse imod Domstolens praksis, hvorefter

ter Fællesskabet kun undtagelsesvis ifalder ansvar for fællesskabslovgivers ulovlige handlinger (dommen i sagen HNL m.fl. mod Rådet og Kommissionen, præmis 4 og 5).

- 96 Der er ifølge Kommissionen ingen forskel mellem situationen for adressaten for en individuel retsakt og situationen for en person, der har lidt tab som følge af en forordning, med hensyn til forældelsesfristen, fastslåelsen af retsaktens ulovlighed og et søgsmåls opsættende virkning. Den omstændighed, at forældelsesfristen i tilfælde af et søgsmål til prøvelse af en generel retsakt fortsætter med at løbe for personer, der ikke er sagsøgere, er blot den normale risiko, der løbes af den, som undlader at anlægge sag.
- 97 Kommissionen har bestridt sagsøgerens argument om SLOM-producenternes påståede uafklarede retsstilling. De tyske domstoles praksis finder ikke anvendelse i det foreliggende tilfælde, da artikel 43 i Domstolens statut i modsætning til traktatens artikel 215 ikke henviser til gældende ret i medlemsstaterne. Desuden åbner tysk ret ikke mulighed for et erstatningsansvar for offentlige myndigheder på grundlag af lovgivers ulovlige handlinger. Bundesgerichtshof har derfor aldrig skullet tage stilling til spørgsmålet om forældelse af et sådant krav.
- 98 Under alle omstændigheder viser det forhold, at andre producenter har anlagt sag mod Fællesskabet, at sagsøgeren også havde denne mulighed. Grunden til, at sagsøgeren ikke anlagde sag, var, at han ikke ville løbe nogen risiko. Han ventede således i seks år efter afsigelsen af Mulder I-dommen, inden han anlagde sag. Han var i øvrigt repræsenteret af advokater, som allerede var involveret i visse af mælkedvotesagerne. Intet forhindrede ham i at benytte samme fremgangsmåde.
- 99 For så vidt angår spørgsmålet om afbrydelse af forældelsen gør Kommissionen gældende, at en anvendelse af de i dommene Birra Wührer og De Franceschi fastslåede kriterier fører til, at kravet er forældet, for så vidt som det vedrører perioden forud for den 4. maj 1987. Selv hvis det antages, at sagsøgeren afbrød forældelsen

ved den skrivelse, der indgik den 4. maj 1992, begynder den periode, for hvilken der kan kræves erstatning, fem år tidligere, dvs. den 4. maj 1987. Ethvert krav på erstatning for tab opstået forud for denne dato er således forældet. Der skal dermed kun betales erstatning for perioden fra denne dato frem til det tidspunkt, hvor sagsøgeren igen kunne få tildelt en særlig referencemængde, dvs. den 28. marts 1989.

- 100 Kommissionen har endelig anført, at det ikke er i strid med princippet om redelighed at gøre forældelsen gældende, i hvert fald for så vidt angår perioden forud for den 4. maj 1987. Hverken Kommissionens svar på sagsøgerens skrivelse af 30. april 1992 eller meddelelsen af 5. august, sammenholdt med det ved forordning nr. 2187/93 hjemlede tilbud, gav grundlag for at antage, at forældelsen ikke ville blive gjort gældende. For så vidt som der i disse dokumenter blev givet afkald på at gøre forældelsen gældende, gjaldt dette afkald under ingen omstændigheder i forhold til krav, der allerede var forældet. Under disse omstændigheder er de sagsøgte berettiget til at gøre forældelsen gældende for så vidt angår de krav, som ikke længere kunne gennemføres den 4. maj 1992.

— Perioden fra den 4. maj 1987 til den 29. marts 1989

- 101 Sagsøgerne har for så vidt angår perioden fra den 4. maj 1987 til den 29. marts 1989 anført, at Kommissionens påstand om, at alle sagsøgerens krav har været forældet siden den 16. juli 1991 (fem år efter skadens begyndelsestidspunkt), skyldes en dårlig forståelse af problemet. Da mælken produceres dagligt, har sagsøgeren lidt et tab hver dag fra den 17. juli 1986, dvs. dagen efter udløbet af hans ikke-markedsføringsforpligtelse, og så længe han var afskåret fra at få tildelt en referencemængde. Virkningerne af den skadevoldende handling ophørte dermed først, da mælkeproduktionen blev genoptaget. Da tabet opstod med tiden, begyndte en ny forældelsesfrist at løbe hver dag. En sådan beregning dannede i øvrigt grundlag for udkastet til forordning nr. 2187/93 (dokument KOM(93) endelig udg. af 21.3.1993, s. 6), og for det tilbud om erstatning, som Rådet gav sagsøgeren. Der er således under ingen omstændigheder indtrådt forældelse for perioden fra den 4. maj 1987 til den 29. marts 1989.
- 102 Kommissionens argumenter om, at meddelelsen af 5. august ikke forhindrer den i at gøre forældelsen gældende over for sagsøgeren, er selvmodsigende. I henhold til

meddelelsen forpligtede Kommissionen sig til ikke at gøre forældelsen gældende over for krav, der endnu ikke var forældet den 5. august 1992. Den omstændighed, at tabet blev forøget dagligt, medfører ifølge sagsøgeren, at Kommissionen som følge af meddelelsen er afskåret fra at gøre forældelsen gældende for perioden fra den 4. maj 1987 til den 29. marts 1989. Kommissionen er i øvrigt nået frem til nøjagtig samme konklusion i sit svarskrift, for så vidt angår de krav, der støttes på forordning nr. 2187/93. Kommissionen kan således ikke uden at gøre sig skyldig i en selvmodsigelse gøre gældende, at forældelsen skal beregnes anderledes for så vidt angår de krav, der støttes på traktatens artikel 215. Ved en sådan holdning tages der ikke hensyn til, at der i det foreliggende tilfælde er tale om et tab, der forøges dagligt, og at forordning nr. 2187/93 er baseret på traktatens artikel 215. Sidstnævnte betragtninger giver tilstrækkeligt grundlag for at fastslå, at forældelsen ikke kan beregnes forskelligt i de to tilfælde. Kommissionens fortolkning er desuden illoyal over for sagsøgeren, idet hans erstatningskrav allerede er blevet anerkendt.

- 103 Kommissionen gør gældende, at betingelserne for et erstatningssøgsmaal var opfyldt den 17. juli 1986, hvor sagsøgeren blev forhindret i at genoptage markedsføringen af mælk. Forældelsesfristen begyndte således at løbe fra denne dato, hvorfor alle sagsøgerens krav blev forældet den 17. juli 1991, dvs. fem år efter fristens begyndelsestidspunkt. Der er i øvrigt intet, der forhindrer institutionerne i at gøre forældelsen gældende (jf. ovenfor, præmis 96). Kommissionen har endnu en gang anført, at forordning nr. 2187/93 efter dens opfattelse ikke finder anvendelse i det foreliggende tilfælde. Det er dermed udelukket at tage hensyn til denne forordnings artikel 8 i forbindelse med et søgsmaal på grundlag af traktatens artikel 215. Den omstændighed, at Kommissionen i det foreløbige udkast til forordningen og i beregningen af tilbuddet om erstatning lagde til grund, at der bestod et erstatningskrav, der blev forøget hver dag, har ikke de konsekvenser, sagsøgeren hævder. Da sagsøgeren kun kan støtte sine krav på traktatens artikel 215, kan forældelsen under alle omstændigheder udelukkende være reguleret af artikel 43 i Domstolens statut. Man kan imidlertid ikke ved fortolkningen af sidstnævnte bestemmelse påberåbe sig artikel 8 i forordning nr. 2187/93, som i øvrigt er en regel af lavere rang.

- 104 For det tilfælde, at det måtte antages, at der i det foreliggende tilfælde er tale om en skade, der forøges løbende, har Kommissionen påpeget, at sagsøgeren efter den 4. maj 1992, hvor Kommissionen modtog hans skrivelse af 30. april 1992, ikke

anlagde sag inden for den frist, der er fastsat i artikel 43, tredje punktum, i Domstolens statut. Det er herefter ifølge Kommissionen tvivlsomt, om han kan påberåbe sig, at forældelsen er blevet afbrudt på den nævnte dato. Under disse omstændigheder blev forældelsen først afbrudt på datoen for sagens anlæg den 22. januar 1994. Sagsøgerens krav er dermed forældet for så vidt angår alle de tab, der er opstået mere end fem år før sidstnævnte dato, dvs. før den 22. januar 1989.

- 105 Rådet har ikke gjort gældende, at sagsøgerens krav er forældet for så vidt angår perioden fra den 4. maj 1987 til den 29. marts 1989.

Rettens bemærkninger

- 106 Det er med henblik på afgørelsen af, i hvilket omfang kravene er forældet, nødvendigt først at fastsætte det tidspunkt, hvor tabene opstod, inden det fastlægges, på hvilket tidspunkt der er sket en afbrydelse af forældelsen.
- 107 Forældelsesfristen i henhold til artikel 43 i Domstolens statut kan ikke begynde at løbe, før alle de betingelser, som er en forudsætning for erstatningspligten, er opfyldt, og i tilfælde, hvor erstatningsansvaret skyldes en generel retsakt, navnlig ikke før retsaktens skadevoldende følger har vist sig (præmis 10 i dommene Birra Wührer og De Franceschi). Betingelserne er, at Fællesskabets institutioner har handlet retsstridigt, at der er lidt et tab, og at der er årsagsforbindelse mellem institutionernes adfærd og tabet (Domstolens dom af 28.4.1971, sag 4/69, Lütticke mod Kommissionen, Sml. 1971, s. 73, org. ref.: Rec. s. 325, præmis 10, og Rettens dom af 18.5.1995, sag T-478/93, Wafer Zoo mod Kommissionen, Sml. II, s. 1479, præmis 47).
- 108 I det foreliggende tilfælde opstod det af sagsøgeren lidt tab fra det tidspunkt, hvor han efter udløbet af sin ikke-markedsføringsforpligtelse havde kunnet genoptage mælkeleverancerne, hvis det ikke var blevet afvist at give ham en referencemængde. Tabet blev direkte forårsaget af en generel retsakt, nemlig forordning nr. 857/84, som blev kendt ugyldig ved Mulder I-dommen.

- 109 Der skal på baggrund af parternes argumentation tages stilling til, om de betingelser, som var en forudsætning for Fællesskabets erstatningspligt, blev opfyldt på tidspunktet for tabets opståen i overensstemmelse med dommene Birra Wührer og De Franceschi, som hævdede af de sagsøgte, således at forældelsesfristen begyndte at løbe fra dette tidspunkt, eller om de pågældende betingelser blev opfyldt på datoen for Mulder I-dommen, hvorved det blev fastslået, at forordning nr. 857/84 er ugyldig, som anført af sagsøgeren.
- 110 Hvad angår det første argument bemærkes, at sagsøgeren ikke med støtte i Adamsdommen kan gøre gældende, at forældelsesfristen i en situation som den foreliggende, hvor han først fik kendskab til ulovligheden af den retsakt, der er årsag til skaden, på et senere tidspunkt, først begyndte at løbe fra dette tidspunkt.
- 111 Omstændighederne i Adams-sagen var nemlig forskellige fra omstændighederne i nærværende sag. Sagsøgeren i Adams-sagen havde lidt tab, som tilsyneladende ikke skyldtes Kommissionens adfærd. Tabene viste sig under omstændigheder, hvor det ikke kunne formodes, at Fællesskabet var ansvarligt. I en sådan situation skal der tages hensyn til det tidspunkt, hvor sagsøgeren fik kendskab til det forhold, der er årsag til skaden. Domstolen besluttede derfor, at forældelsen ikke kunne gøres gældende over for skadelidte, der først på et senere tidspunkt har fået kendskab til det forhold, der er årsag til skaden, og ikke har haft rimelig tid til at reagere (Adamsdommen, præmis 50).
- 112 Som anført af Rådet og Kommissionen, følger det desuden ikke af Adamsdommen, at forældelsesfristen først begynder at løbe fra det tidspunkt, hvor skadelidte får kendskab til retsaktens ulovlighed. Domstolen understregede, at der skal lægges vægt på kendskabet til det forhold, der er årsag til skaden, og ikke på dets ulovlighed. I det foreliggende tilfælde kunne sagsøgeren i det øjeblik, han blev forhindret i at levere mælk, ikke være i tvivl om, at denne situation skyldtes anvendelsen af en generel retsakt, nemlig forordning nr. 857/84.

- 113 Det første argument kan herefter ikke tiltrædes.
- 114 Hvad angår det andet argument bemærkes, at sagsøgeren ikke kan støtte ret på den formodning, der gælder for, at forordninger er lovlige.
- 115 Det fremgår af fast retspraksis, at et erstatningssøgsmål er et selvstændigt søgsmål i forhold til et annullationssøgsmål (Domstolens kendelse af 21.6.1993, sag C-257/93, Van Parijs m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. I, s. 3335, præmis 14 og 15). Det følger heraf, at det ikke var nødvendigt, at forordning nr. 857/84 var blevet annulleret eller kendt ugyldig, for at der kunne anlægges et erstatningssøgsmål. Der var således intet, der forhindrede sagsøgeren i at anlægge et erstatningssøgsmål fra det øjeblik, hvor han havde lidt de omhandlede tab.
- 116 Det af sagsøgeren anførte om de meget restriktive betingelser, der i retspraksis (dommen i sagen Zuckerfabrik Schöppenstedt mod Rådet, præmis 11) er opstillet for, at Fællesskabet kan ifalde erstatningsansvar som følge af en generel retsakt (jf. ovenfor, præmis 79), er i denne forbindelse ikke relevant. Disse betingelser skal nemlig kun undersøges i forbindelse med en realitetsbehandling af spørgsmålet om, hvorvidt der består en erstatningspligt. Sagsøgeren anlagde imidlertid ikke rettidigt et erstatningssøgsmål, hvilket ville have været den eneste mulighed for straks at afbryde forældelsesfristen. De eventuelle vanskeligheder ved at vinde en sådan sag er på den baggrund uden betydning.
- 117 Det omhandlede argument kan ikke begrunde den passivitet, der blev udvist af sagsøgeren, som først henvendte sig til institutionerne fire år efter, at Domstolen havde fastslået, at den retsakt, der er årsag til hans tab, er ugyldig, mens andre producenter, nemlig sagsøgerne i Mulder II-sagen, som var i en lignende situation, opnåede en afgørelse, hvorved der blev fastslået en erstatningspligt for Fællesskabet, efter at de havde anlagt sag rettidigt.

- 118 Når der anlægges annullationssøgsmål til prøvelse af en forordning, der er årsag til tab, eller når der er forelagt præjudicielle spørgsmål om gyldigheden af en sådan forordning, således som det er tilfældet i Mulder I-sagen, fortsætter forældelsesfristen med at løbe i forhold til alle de andre skadelidte, som ikke har anlagt sag. Da den generelle retsakt har påført hver enkelt skadelidt tab, skal de fremsatte krav om erstatning herfor over for institutionerne eller om fornødent anlægge sag mod disse inden for den i artikel 43 i Domstolens statut fastsatte frist, idet de ellers fortaber deres søgsmålsret.
- 119 Det andet argument kan derfor ikke tiltrædes.
- 120 Hvad angår det tredje argument bemærkes, at sagsøgeren heller ikke kan påberåbe sig den tvivlsomme og uklare situation, som SLOM-producenterne befandt sig i.
- 121 Som sagsøgeren selv har anført, skyldtes denne usikkerhed, at der indtil afsigelsen af Mulder I-dommen var tvivl om, hvorvidt ansvaret for SLOM-producenternes situation påhvilede medlemsstaterne eller Fællesskabet.
- 122 Da usikkerheden begrænsede sig til disse to alternativer, skulle de producenter, der havde lidt tab, afbryde forældelsen over for både de nationale myndigheder og Fællesskabet.
- 123 Sagsøgeren henvendte sig først direkte til institutionerne ved skrivelsen af 30. april 1992, indgået til Rådet den 4. maj 1992, hvorved han fremsatte sit erstatningskrav. Det står endvidere fast, at han ikke anlagde noget søgsmål før Mulder II-dommen.

- 124 Der var imidlertid intet til hinder for at anlægge et erstatningssøgsmål, idet et sådant søgsmål i overensstemmelse med fast retspraksis kunne være anlagt, uden at forordning nr. 857/84 forinden var blevet annulleret eller kendt ugyldig.
- 125 Det tredje argument kan herefter ikke tiltrædes.
- 126 Hvad endelig angår det fjerde argument bemærkes, at sagsøgeren ikke kan gøre gældende, at en afgørelse, hvorved det fastslås, at den retsakt, der er årsag til de lidte tab, er ulovlig, hører til de betingelser, som er en forudsætning for erstatningspligten, og som i henhold til dommene Birra Wührer og De Franceschi skal være opfyldt, for at forældelsesfristen begynder at løbe.
- 127 Forældelsesfristen kan først begynde at løbe fra det øjeblik, hvor søgsmålsretten kan udøves.
- 128 Sagsøgerens opfattelse er således ensbetydende med, at retten til at anlægge erstatningssøgsmål gøres afhængig af, at den retsakt, der er årsag til tabene, forinden er annulleret eller kendt ugyldig. Den er dermed ikke forenelig med princippet om, at et erstatningssøgsmål på grundlag af traktatens artikel 178 og 215 er et selvstændigt søgsmål i forhold til et annulationssøgsmål, således at der kan anlægges et erstatningssøgsmål, uden at der forinden behøver at være anlagt et annulationssøgsmål, hvilket giver borgerne en udvidet beskyttelse.
- 129 Det fjerde argument kan derfor heller ikke tiltrædes.

- 130 Det må herefter fastslås, at forældelsesfristen i det foreliggende tilfælde begyndte at løbe den 17. juli 1986, hvor forordning nr. 857/84 begyndte at have skadevoldende virkninger for sagsøgeren, idet han blev forhindret i at genoptage markedsføringen af mælk.
- 131 Kommissionen kan ikke gøre gældende, at sagsøgerens erstatningskrav i det hele blev forældet fem år efter den 17. juli 1986, dvs. den 17. juli 1991.
- 132 Det tab, som Fællesskabet skal erstatte, blev nemlig ikke forårsaget øjeblikkeligt den 17. juli 1986. Tabet opstod over en vis periode, så længe som sagsøgeren ikke kunne opnå en referencemængde og dermed ikke kunne levere mælk. Der er tale om et fortsat tab, som blev forøget dagligt. I forhold til datoen for afbrydelsen af forældelsen gælder forældelsen efter artikel 43 i Domstolens statut derfor den periode, der ligger mere end fem år forud for denne dato, uden at påvirke de rettigheder, der er opstået under senere perioder.
- 133 Det skal herefter med henblik på afgørelsen af, i hvilket omfang sagsøgerens rettigheder er forældet, fastlægges, på hvilken dato forældelsen blev afbrudt.
- 134 Det fremgår i denne forbindelse af sagens akter, at sagsøgeren afbrød forældelsen ved hjælp af en skrivelse til Rådet, som blev modtaget den 4. maj 1992. I henhold til artikel 43 i Domstolens statut skulle et erstatningssøgsmål have været anlagt inden for en frist på to måneder fra Rådets svar.

- 135 Imidlertid gav Rådet ved skrivelse af 6. maj 1992 med henblik på at undgå et erstatningssøgsmål afkald på at påberåbe sig forældelsen over for sagsøgeren for så vidt angår de krav, der endnu ikke var forældet (de krav, der vedrører perioden på fem år før den 4.5.1992, hvor forældelsen blev afbrudt), i en periode på tre måneder fra offentliggørelsen af Mulder II-dommen i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*. Denne skrivelse af 6. maj skulle således tilskynde sagsøgeren til ikke at anlægge søgsmål inden for den i artikel 43 i Domstolens statut fastsatte frist på to måneder. Den indebar derfor, at Rådet på de i skrivelsen anførte betingelser gav afkald på at påberåbe sig, at der ikke blev anlagt et sådant søgsmål.
- 136 Ved meddelelsen af 5. august, som blev offentliggjort, efter at Domstolen havde fastslået, at producenterne havde ret til en erstatning (jf. ovenfor, præmis 13), forlængede Rådet og Kommissionen den periode, hvori det nævnte afkald var gældende. I henhold til meddelelsens punkt 2 og 3 forpligtede institutionerne sig til ikke at gøre forældelsen i henhold til artikel 43 i Domstolens statut gældende indtil udløbet af fristen for fremsættelse af erstatningskrav, idet de nærmere praktiske regler herfor skulle vedtages senere.
- 137 Disse regler blev vedtaget ved forordning nr. 2187/93. I medfør af denne forordnings artikel 10, stk. 2, andet afsnit, udløb den frivillige begrænsning af institutionernes ret til at påberåbe sig forældelsen den 30. september 1993 over for de producenter, som ikke havde fremsat et erstatningskrav inden for rammerne af forordningen. Det følger af forordningens opbygning, at den pågældende frivillige begrænsning i forhold til de producenter, der fremsatte et sådant krav, ophørte ved udløbet af fristen for accept af det tilbud, der blev givet på baggrund af det fremsatte krav.
- 138 Den 26. november 1993 blev der på baggrund af et krav fra sagsøgeren over for denne fremsat et tilbud om erstatning på Rådets og Kommissionens vegne. Da stævningen i nærværende sag blev indleveret den 22. januar 1994, blev sagen anlagt inden for den i artikel 14 i forordning nr. 2187/93 fastsatte frist på to måneder for

en accept af tilbuddet og dermed inden for den periode, hvori institutionerne havde forpligtet sig til ikke at gøre forældelsen gældende.

- 139 Det bemærkes, at forældelsesfristen i forhold til artikel 43 i Domstolens statut blev behørigt afbrudt af sagsøgeren ved den skrivelse, han sendte til Rådet den 30. april 1992, og som Rådet modtog den 4. maj 1992, idet institutionerne har givet afkald på at påberåbe sig perioden fra denne dato og frem til sagens anlæg og således ikke kan gøre dette. Forældelsen blev dermed afbrudt den 4. maj 1992.
- 140 I henhold til retspraksis (Domstolens dom af 13.11.1984, forenede sager 256/80, 257/80, 265/80, 267/80, 5/81, 51/81 og 282/82, Birra Wührer m.fl. mod Rådet og Kommissionen, Sml. s. 3693, præmis 16) er den periode, for hvilken der skal betales erstatning, de fem år, der gik forud for datoen for afbrydelsen af forældelsen. Der skal dermed betales erstatning for perioden fra den 4. maj 1987 til den 28. marts 1989, som er dagen før ikrafttrædelsen af forordning nr. 764/89, idet denne forordning ved fremover at give mulighed for tildeling af særlige referencemængder til SLOM I-producenterne bragte det af sagsøgeren lidte tab til ophør.

Erstatningens størrelse

- 141 Sagsøgeren kræver en erstatning på 31 976,899 ECU. Han har i replikken henvist til nogle oplysninger, bl.a. i en sagkyndig erklæring, hvorefter hans reelle tab for perioden fra den 16. juli 1986 til den 29. marts 1989 skal udgøre 119 863,21 DM, hvilket beløb kræves forrentet fra den 19. maj 1992, hvor Mulder II-dommen blev afsagt.
- 142 De sagsøgte gør gældende, at sagsøgeren ikke har ført bevis for sit individuelle tab. Den fremlagte sagkyndige rapport er baseret på statistiske oplysninger, der vedrører samtlige mælkeproducenter. Ifølge Kommissionen har sagsøgeren i betydelig

grad overvurderet indtægterne fra de hypotetiske mælkeleverancer og ansat de andre indtægter, han i stedet har haft, for lavt. Han har i realiteten ikke lidt noget tab.

- 143 Det bemærkes, at parterne endnu ikke har haft mulighed for at tage særlig stilling til spørgsmålet om størrelsen af en erstatning for den periode, for hvilken der efter Rettens opfattelse skal betales erstatning, nemlig perioden fra den 4. maj 1987 til den 28. marts 1989.
- 144 Retten vurderer, at mulighederne for en udenretlig løsning af tvisten ikke er udelukket. De sagsøgte har inden for rammerne af forordning nr. 2187/93 gennem de kompetente nationale myndigheder givet sagsøgeren et tilbud om en fast erstatning, som han modtog den 26. november 1993. Sagsøgeren har i stævningen anført, at han i princippet var indforstået med størrelsen af de ved forordning nr. 2187/93 fastsatte erstatninger, undtagen for så vidt angår længden af den periode, for hvilken der skal betales erstatning (jf. ovenfor, præmis 48). Selv om det er fastslået, at sagsøgeren ikke har accepteret tilbuddet om erstatning på de i forordningen fastsatte betingelser (jf. ovenfor, præmis 59-68), vurderer Retten derfor, at der stadig er mulighed for et forlig.
- 145 Retten skal under disse omstændigheder opfordre parterne til på baggrund af nærværende dom inden for en frist på tolv måneder at forsøge at opnå en aftale om størrelsen af den fulde erstatning for det tab, der kan erstattes. Såfremt der ikke opnås en aftale, skal parterne inden for samme frist tilstille Retten deres påstande opgjort i tal.

Sagens omkostninger

- 146 På baggrund af det ovenfor i præmis 145 anførte bør afgørelsen om sagens omkostninger udsættes.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RET TEN (Første Udvidede Afdeling)

- 1) Rådet for Den Europæiske Union og Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber skal erstatte det tab, sagsøgeren har lidt som følge af anvendelsen af Rådets forordning (EØF) nr. 857/84 af 31. marts 1984 om almindelige regler for anvendelsen af den i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68 omhandlede afgift på mælk og mejeriprodukter, som suppleret ved Kommissionens forordning (EØF) nr. 1371/84 af 16. maj 1984 om gennemførelsesbestemmelserne for den tillægsafgift, der er omhandlet i artikel 5c i forordning (EØF) nr. 804/68, for så vidt som disse forordninger ikke indeholder nogen bestemmelse om tildeling af en referencemængde til producenter, som efter at have påtaget sig en forpligtelse i henhold til Rådets forordning (EØF) nr. 1078/77 af 17. maj 1977 om indførelse af en præmieordning for ikke-markedsføring af mælk og mejeriprodukter og for omstilling af malkekvægsbesætninger ikke har leveret mælk i det af den pågældende medlemsstat valgte referenceår.
- 2) Den periode, for hvilken sagsøgeren har krav på erstatning for de tab, han har lidt som følge af anvendelsen af forordning nr. 857/84, er perioden fra den 4. maj 1987 til den 28. marts 1989.
- 3) Inden tolv måneder efter domsafsigelsen meddeler parterne Retten størrelsen af de efter fælles aftale fastsatte erstatningsbeløb.

- 4) Såfremt en sådan aftale ikke kommer i stand, meddeler parterne inden samme frist Retten deres påstande opgjort i tal.
- 5) Afgørelsen om sagens omkostninger udsættes.

Saggio

Bellamy

Kalogeropoulos

Tiili

Moura-Ramos

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. april 1997.

H. Jung

A. Saggio

Justitssekretær

Præsident